

שיינדל שורץ הי"ד

נולדה בקובל להורים אמידים. ציונים מתקדמים, שדאגו להנחיל לה חינוך מושלם כללי וציוני עברי. למדה בגימנסיה העברית של "תרבות" בקובל והיתה אחת התלמידות המוכשרות ביותר. פעילה בועדות השונות בכיתה. שקטה, חברית, ענווה, נוחה לבריות, עוזרת בטקט ובטעם לנחשלים בלימודים מבלי להבליט את עצמה, חביבה על התלמידים והמורים. בהילוכה ובלבושה פשוטה עד כדי הונחה. יפה, אצילה, כבשה לבבות במבטה העליון, בעיניה השחורות ובתלתליה הבהירים. לא היה בה שמץ של גנדרנות. פניה הביעו

רוך ועדנה, טוב לב ושכל ישר. ב-1937, בהיותה בכיתה השביעית של הגמנסיה, הצטרפה, אחרי שהתחבטה הרבה והתגברה על התנגדות רבה בבית (כו ביקשו שתצטרף לאחת התנועות של תלמידי הגמנסיה), ל"החלוץ-הצעיר" בעירה, שהיו בו בעיקר בני עניים ועמלים. היתה בין המארגנות של חוג ה"חלוץ-הצעיר" בכיתה, התמסרה בהתלהבות לפעולת הסניף, למדה, ארגנה טיולים, הדריכה וחנכה ובפעולות אלה נמצא לה תוכן חייה. עם הצטרפותה לתנועה רצתה להפסיק את לימודיה ולצאת מיד להכשרה. אולם הוריה התנגדו לכך, ושלא לצערם הסכימה להשלים את לימודי הגמנסיה וסיימתם בהצטיינות. וב-11 ביוני 1938, יומיים אחרי סיום בחינות הגמר, יצאה, בהרגשת אושר, להכשרה לגרוכוב. קשתה עליה ההסתגלות הפיסית לאורח החיים החדשים, חיי עבודה וקומונה, אך התגברה על כך, עבדה בלול ודברה באהבה על אפרוחיה. השתתפה גם בסמינריון העולמי של "החלוץ" שנמשך שלושה חדשים; כשקיבוץ גרוכוב קלט קבוצת נערים פליטים מגרמניה, נבחרה כאחת המדריכות. עמדה בתפקיד זה ומילאה אותו בנאמנות ובמיטב יכולתה. בלעה את העתונות הארץ-ישראלית והקבוצית. הקשיבה לדברי השליחים. ימיה בהכשרה עברו עליה בשמחת היצירה ובצפיה לעליה.

ב-1 בספטמבר 1939 הופצה גרוכוב על-ידי הגרמנים, ועם זאת לא נמצא, מתוך 250 חברי, אחד שיהא מוכן לעזוב את המקום. הכל המשיכו בעבודה; ברפת, בלול, בשדה. שיינדל השקטה, העדינה, ידעה לחזק ולעודד. ידיה בכל ולבה לכל. כשמרכז "החלוץ" חייב לעזוב את המקום והחברים התכוננו במאורגן

לדרך, היתה היא בין האחראים והמארגנים. עשרה ימים נמשכה ההליכה לקובל, בכבישים המופצצים על-ידי הגרמנים. הלכו בלילות ובימים, הסתתרו ביערות. הרעב הציק, הנעלים בלו והרגליים נפצעו. היא עומדת בכל הקשיים, מתחזקת ומחזקת אחרים. ורק באין איש רואה מתפרצת בבכי. בימי נסיון אלה חושלה, בגרה. בקובל החליטה התנועה על דרכה בימי השואה. שליחים יוצאים לגבול רומניה, חברים נצטוו לחזור לווארשה, להקים את תנועת המחתרת. יוצאות קבוצות לוילנה הליטאית, מתוך תקווה לעלות לארץ-ישראל. עליה הוטל להיות המקשרת ולהביא את דבר התנועה בימים אפלים אלה לכל רחבי גליל ווהלין וביליסטוק. פעולה קשה ומסוכנת. כדי להקל על מילוי תפקידה נרשמה כסטודנטית באוניברסיטה בלבוב. עליה להגיע לעיירות נדחות, למצוא חברי תנועה, לעודדם, לארגנם המישיות-חמישיות ולהדריכם בפעולתם. בכל מסירותה וחום לבה היא נושאת בעול התפקיד. רק אחת לשלושה חדשים יש לה אפשרות להפגש עם יתר החברים הפעילים.

תחילת 1941 התקיים סמינריון לפעילי התנועה הליטאית במחתרת וילנה. עליה להבריח את הגבול והיא מגיעה ומוסרת דין-וחשבון על הנסיון שרכשה בפעולת המחתרת בשטחי פולין לחברים שעליהם להתחיל בפעולת המחתרת בליטא. בוילנה היא נפרדת מעם החברים העולים לארץ-ישראל. אין מרירות בלבה שאינה בין העולות. „אי אפשר אחרת“ — היא מסבירה לחברים. עליה להשתתף בהקמת התנועה החלוצית במחתרת וחידושה. דאגתה היא שחבריה בארץ-ישראל לא ישכחוה. בפעולה זו נאסרה על-ידי השלטונות הסובייטיים והוחזקה בבית-הסוהר בלוצק יחד עם יצחק (אדאק) גולובנר.

נמלטה עם כיבוש לוצק על-ידי הגרמנים והמשיכה פעולתה בתנועה במחתרת גם בימי הכיבוש הנאצי. קשה היה לקיים את הקשר עם שטחי פעולתה — מחנות הספר של פולין, ואך ידיעות מעטות הגיעו על פעולתה. אך ידוע שהוטל עליה תפקיד קשה. המשיכה לנדוד במקומות, להעביר חומר. במכתב „החלוץ“ בפולין מ-15 בנובמבר 1943, להסתדרות העובדים בארץ-ישראל, שמה בין העסקנים המרכזיים שנפלו במחוז ווהלין, והיא בת 23.

חברים שבקרו בקובל לאחר שחרורה מידי הגרמנים, מצאו בבית-הכנסת שנשאר קיים רק בחלקו, כתובות שונות תקוקות על הקיר וביניהן, במסגרת מיוחדת, כתובת עברית: „שלום לחברים מקבוצת חלוצים ההולכים למות. נאמנים נשארנו לרעיוננו עד הסוף. נקמו נקמת דמנו השפוף“ — וחתומים ארבעה שמות: שיינדל שורץ מקובל, לאה פיש מהורוכוב, רחל פוגלמן מלאחוביץ, ודוד אייזנברג מורשה.

(מתוך הספר „חורבן ומרד של יהודי ורשה“ מאת מלך גייסטט).